

Sygn. akt I UK 247/19

POSTANOWIENIE

Dnia 13 sierpnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania B.T.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 sierpnia 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 listopada 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z 11 kwietnia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił B.T. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Wyrokiem z 13 czerwca 2018 r., sygn. akt XI U [...] Sąd Okręgowy w K. oddalił odwołanie B.T., nakazując pobrać od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika z urzędu kwotę 360,00 zł wraz z podatkiem od towarów i usług tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Sąd Okręgowy w K. zauważył, że kluczowa w sprawie kwestia sprowadzała się do ustalenia, czy ubezpieczona jest uprawniona do renty z tytułu niezdolności do pracy, tj. czy spełnia przesłankę w postaci niezdolności do pracy oraz czy niezdolność ta powstała w okresach ubezpieczenia, bądź w terminie 18 miesięcy od ustania tego okresu. Ubezpieczona nie kwestionowała okoliczności, że ostatni tytuł ubezpieczenia istniał do dnia 31 grudnia 2013 r., a zatem okres 18 miesięcy upływa

dnia 30 czerwca 2015 r. – o którym mowa w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W związku z tym, że sprawa wymagała wiadomości specjalnych, Sąd dopuścił dowód z opinii biegłych na okoliczność ustalenia, czy niezdolność do pracy ubezpieczonej powstała do dnia 30 czerwca 2015 r. Żaden biegły nie stwierdził tej okoliczności. W ocenie Sądu, zarzuty podnoszone przez ubezpieczoną nie miały znaczenia dla sprawy, albowiem stanowiły jedynie procesową polemikę z prawidłowymi opiniami biegłych sądowych. Biegli wskazali, że schorzenia ubezpieczonej nie naruszają sprawności jej organizmu w taki sposób, by powodowały częściową, bądź całkowitą niezdolność do pracy.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 20 listopada 2018 r., sygn. akt III AUa [...] w punkcie 1 oddalił apelację, zaś w punkcie 2 przyznał adwokat K.F-D. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w K. kwotę 120,00 zł wraz z podatkiem od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. W ocenie Sądu Apelacyjnego apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie i Sąd nie podzielił żadnego z jej elementów. Sąd Apelacyjny w pełni podzielił wnioski, jakie z zebranego materiału dowodowego wyciągnął Sąd Okręgowy w K. Sąd drugiej instancji podkreślił, że Sąd pierwszej instancji dokonał dogłębnej analizy stanu zdrowia ubezpieczonej i jej zdolności do pracy, korzystając przy tym z wiedzy specjalistycznej – jedynej możliwej do wykorzystania w toczącym się procesie i na tej podstawie stwierdził, że B.T. nie spełniła warunków określonych w treści art. 57 ustawy emerytalnej. Ponadto Sąd Apelacyjny podniósł, że płaszczyzna socjalna, jako powód przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy nie wytrzymuje krytyki. Niemożność bowiem znalezienia zatrudnienia na ogólnym rynku pracy nie może stanowić kryterium stanowiącego o przyznaniu prawa do renty. Dopiero znaczna utrata zdolności do pracy zgodnej z kwalifikacjami, oceniana w sposób obiektywny z punktu widzenia medycznego, a nie na podstawie subiektywnych odczuć osoby ubezpieczonej, może stanowić o prawie do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Dlatego też, w ocenie Sądu Apelacyjnego w sprawie nie występuje po stronie ubezpieczonej spełnienie przesłanki określonej art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej.

We wniosku z 17 maja 2019 r. o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] z 20 listopada 2018 r., sygn. akt III AUa [...], wskazując, że w sprawie naruszono przepisy prawa materialnego, tj. art. 12 ust. 1, 2 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez jego błędną wykładnię. Według skarżącej w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące zastosowania art. 12 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Rozstrzygnięcia bowiem wymaga, czy stan niezdolności do pracy może wystąpić także wtedy, gdy utrata zdolności do wykonywania pracy jest następstwem wyłącznie pozabiologicznych następstw naruszenia sprawności organizmu ubezpieczonego, czy też dopiero utrata zdolności do pracy oceniana obiektywnie z punktu widzenia medycznego daje podstawę do uznania danej osoby za niezdolną do pracy.

W uzasadnieniu skarżąca podnosi, że cierpi na liczne schorzenia, które uniemożliwiają jej wykonywanie pracy jako kelnerki lub sprzedawcy. Wskazuje także, iż faktyczna możliwość wykonywania pracy została ograniczona przez czynniki pozamedyczne, w niniejszej sprawie społeczne, aczkolwiek na skutek naruszenia sprawności organizmu w wyniku choroby.

Skarżąca wnosi o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w zakresie pkt 1 oraz wyroku Sądu pierwszej instancji w zakresie pkt 1 oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K. lub o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w zakresie pkt 1 oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...]. Ponadto skarżąca wnosi o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym w całości w zakresie opłaty sądowej od skargi kasacyjnej oraz od ewentualnych pozostałych kosztów sądowych. Równocześnie skarżąca wnosi o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika procesowego z urzędu ubezpieczonej kosztów pomocy prawnej udzielonej w niniejszym postępowaniu z urzędu, nieopłaconej w całości, ani w części.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Ponadto, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zatem wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁴ § 2 i art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że w skardze występuje istotne zagadnienie prawne, a zaskarżone orzeczenie oczywiście narusza prawo, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej.

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie spełnia warunków właściwych dla przesłanki przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. z uwagi na brak wskazania jakiegokolwiek przepisu, którego naruszenie miałyby postać naruszenia kwalifikowanego, widocznego na pierwszy rzut oka, a skarga poza twierdzeniem, że istnieje zagadnienie prawne, nie zawiera żadnego poważnego i uzasadnionego wyводу prawnego, który stanowiłby poparcie twierdzenia na tę okoliczność. Zwłaszcza, że rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, gdyż tylko one decydują o wyniku „przedsądu”. Według utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134, postanowienie Sądu Najwyższego z 12 września 2018 r., III UK 178/17). Ponadto skarga kasacyjna ze względu na szczególną podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zostaje przyjęta do rozpoznania tylko wtedy, gdy wniosek samodzielnie wskazuje i wykazuje naruszenie konkretnych przepisów prawa procesowego lub materialnego, które bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że wyrok jest oczywiście wadliwy i dlatego skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 lutego 2014 r., I PK 266/13).

Sąd Najwyższy zwraca uwagę, że argumenty na rzecz oczywistości skargi kasacyjnej mogą, a nawet powinny utożsamiać się z zarzutami ujętymi w jej podstawach, lecz niedopuszczalne jest ich formułowanie przez wyrażenie braku aprobaty dla ocen mających charakter ustaleń w konkretnym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 marca 2018 r., I UK 191/17).

Należy także podnieść, że w razie powoływania się na przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., uzasadnienie to powinno wykazywać, że zaskarżone orzeczenie narusza prawo, czyli jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami albo zostało wydane w wyniku oczywiście błędnej, widocznej bez głębszej analizy prawniczej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa. Ponadto skarżący powinien wykazać kwalifikowany charakter tego naruszenia. Nie jest dopuszczalne przenoszenie

argumentacji służącej wykazaniu przyczyny kasacyjnej do uzasadnienia podstaw kasacyjnych ani odwoływanie się do tego uzasadnienia, podstawy skargi bowiem są badane dopiero przy rozpoznawaniu skargi, po jej przyjęciu (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 kwietnia 2018 r., III CSK 337/17, LEX nr 2483656).

W sytuacji, gdy skarga kasacyjna ogranicza się tylko do zarzutów dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów, nie wskazując na inne naruszenia prawa, jest ona niedopuszczalna jako nieoparta na ustawowej podstawie (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., III PK 73/11).

Spełnienie wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. powinno przybrać formę wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wskaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadni, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Poprzestanie w tym zakresie na sformułowaniu podstaw kasacyjnych i ich uzasadnieniu jest niewystarczające, bo chociaż przy konstruowaniu obu wymaganych elementów skargi argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy bada je na różnych etapach postępowania kasacyjnego.

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że Skarżąca wykazała istnienie tych przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania.

Powołując się na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. skarżąca powinna mieć na uwadze, że wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784;

z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Ponadto przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzyganiu innych podobnych spraw. Jednocześnie obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Sformułowanie zagadnienia powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego. Nie każde więc orzeczenie, nawet błędnie wydane, zasługuje na kontrolę w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 18 marca 2004 r., I PK 620/03, LEX nr 513011; z dnia 8 lipca 2004 r., II PK 71/04, LEX nr 375715 i z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Nie spełnia określonego w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymagania sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a zwłaszcza ograniczenie się do samego postawienia pytania, bez odniesienia się do problemów interpretacyjnych przepisów (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451 i z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538).

Odnosząc się do zarzutów skarżącej trzeba wskazać na orzecznictwo, gdzie stwierdzono, iż odwołanie się do istotnego zagadnienia prawnego nie jest uprawnione, gdy zgłoszony problem dotyczy wykładni i stosowania prawa. Wykładnia i stosowania prawa nie składają się na istotne zagadnienie prawne. Dopiero poważne wątpliwości w wykładni przepisów uzasadniają przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 lutego 2020 r. w sprawie III UK 104/19, LEX nr 2805036). Ponadto, przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurystyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez sąd drugiej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 2018 r., I UK 267/17, LEX nr 2495973). Warto również zwrócić uwagę na orzeczenie, zgodnie z którym, przy ocenie niezdolności do pracy w myśl art. 12 u.e.r.f.u.s. o tej niezdolności nie przesądza wyłącznie ocena medyczna stwierdzająca występowanie określonych jednostek chorobowych i ich wpływ na funkcjonowanie organizmu człowieka, ale decydujące znaczenie ma ocena prawna dokonana w oparciu o okoliczności natury medycznej i okoliczności innej natury, w tym zwłaszcza poziom kwalifikacji ubezpieczonego, możliwości zarobkowania w zakresie tych kwalifikacji, możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne (art. 12 ust. 1 i 3 oraz art. 13 ust. 1 u.e.r.f.u.s.). Tym samym składająca się z powyższych elementów ocena stanowiąca subsumcję stanu faktycznego do norm prawnych, należąca do wyłącznej kompetencji sądu, pozwala uznać daną osobę za niezdolną w świetle powołanej wyżej ustawy i pozwala określić stopień tej niezdolności (wyrok Sądu Najwyższego z 9 czerwca 2016 r., III UK 149/15, LEX nr 2057632). Wszystkie powyższe aspekty zostały ocenione w toku prowadzonej sprawy.

Biorąc powyższe pod uwagę, należy zauważyć, że twierdzenia skargi stanowią w istocie polemikę z ustaleniami faktycznymi i oceną dowodów dokonaną przez Sąd drugiej instancji, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Sąd Najwyższy związany był ustaleniami faktycznymi oraz oceną materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Z powyższych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.